

ہدایت : یہ سوالیہ پرچہ دو حصوں پر مشتمل ہے۔ حصہ اول میں کل آٹھ (۸) سوالات ہیں جن میں سے کسی بھی تین کے جوابات لکھنا ضروری ہے۔ حصہ دوم میں کل سولہ (۱۶) معروضی سوالات ہیں جن میں سے کسی بھی آٹھ کے جوابات لازمی ہیں۔ سوال نامے میں درج نمبر ہی جوابی پرچے پر تحریر کریں۔

(حصہ اول)

- سوال : ۱ خاکہ نگاری کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے فن پر سیر حاصل بحث کیجئے۔ ۱۴
- سوال : ۱ مرزا فرحت اللہ بیگ کی خاکہ نگاری کے محاسن بیان کیجئے۔ ۱۴
- سوال : ۳ اردو میں خاکہ نگاری کی ابتداء اور ارتقاء پر سیر حاصل بحث کیجئے۔ ۱۴
- سوال : ۴ رشید احمد صدیقی کی خاکہ نگاری کے محاسن بیان کیجئے۔ ۱۴
- سوال : ۵ مرزا فرحت اللہ بیگ کی خاکہ نگاری پر بحث کیجئے۔ ۱۴
- سوال : ۶ سعادت حسن منٹو کی خاکہ نگاری پر روشنی ڈالئے۔ ۱۴
- سوال : ۷ مندرجہ ذیل میں سے کسی دو (۲) عنوان پر لکھئے۔ ۱۴
- (۱) مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری
- (۲) خاکہ نگاری اور خطوط نگاری میں ہم آہنگی
- سوال : ۸ مندرجہ ذیل میں سے کسی دو (۲) عنوان پر لکھئے۔ ۱۴
- (۱) عصمت چغتائی کی خاکہ نگاری
- (۲) مولوی نذیر احمد کی کہانی کا تجزیہ

(حصہ دوم)

۸

مندرجہ ذیل میں سے کسی بھی آٹھ (۸) معروضی سوالات کے جوابات لکھئے۔

سوال : ۹

- (۱) خاکہ نگاری کے ابتدائی نقوش کہاں ملتے ہیں؟
- (۲) ناقدین ادب نے خاکہ نگاری کے فن کو دیگر کس نثری صنف سے مشابہ قرار دیا ہے؟
- (۳) خاکہ نگاری کے فن کو ”نثر میں غزل کا فن“ کس ادیب نے کہا ہے؟
- (۴) ”میرے نزدیک خاکہ نگاری خدائی حدود میں قدم رکھنے کے مترادف ہے؟ یہ کس نے کہا ہے؟
- (۵) محمد حسین آزاد نے خاکہ نگاری کی کیا تعریف پیش کی ہے؟
- (۶) ”گنج ہائے گرانمایہ“ نام سے کس نے خاکے کا مجموعہ لکھا؟
- (۷) ”غزل گوئی کی طرح خاکہ نگاری بھی ایک مشکل فن ہے۔“ یہ کس نے کہا ہے؟
- (۸) انگریزی میں خاکہ نگاری کے مشہور مصنفوں کا نام کیا ہے؟
- (۹) ”شیش محل اور قاعدہ بے قاعدہ“ کس ادیب کے خاکوں کے مجموعے ہیں؟
- (۱۰) ”میرے ہم قدم“ کس کا لکھا ہوا خاکہ ہے؟
- (۱۱) ”خاکہ نگاری کو کسی شخصیت کا نفسیاتی مطالعہ“ کس ادیب نے کہا ہے؟
- (۱۲) شوکت تھانوی نے کس نام سے رسالہ جاری کیا؟
- (۱۳) ”اردو ادب میں خاکہ نگاری“ کس کی تصنیف ہے؟
- (۱۴) اردو کا پہلا باقاعدہ خاکہ نگار کسے تسلیم کیا جاتا ہے؟
- (۱۵) ”دہلی کا ایک یادگار مشاعرہ“ کے خالق کون ہیں؟
- (۱۶) ”انسان کا بہترین مطالعہ انسان ہے؟“ خاکے کے تعلق سے یہ قول کس ادیب کا ہے؟

--- تمام شد ---

સૂચના : (૧) પ્રશ્ન ક્રમાંક ૧ થી ૮ માંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક પ્રશ્નના ૧૪ ગુણ છે.
(૨) પ્રશ્ન ક્રમાંક ૯ ફરજિયાત છે. તેના ૮ ગુણ છે.

૧. હેગલનો નિરપેક્ષ વિચારવાદ સમજાવો.
  ૨. બ્રેડલેના નિરપેક્ષ વિચારવાદની સમજૂતી આપો.
  ૩. વ્યવહારવાદની પાર્શ્વભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.
  ૪. પર્સનો અર્થ અંગેનો સિદ્ધાંત સમજાવો.
  ૫. જી. ઈ. મૂરે કરેલા વિચારવાદના ખંડનની સમજૂતી આપો.
  ૬. રાઇલનો કક્ષાદોષનો સિદ્ધાંત સમજાવો.
  ૭. તાર્કિક પ્રત્યક્ષવાદનો અર્થ અંગેનો ચકાસણી સિદ્ધાંત સ્પષ્ટ કરો.
  ૮. તાર્કિક પ્રત્યક્ષવાદની સમીક્ષા કરો.
૯. નીચેના પ્રશ્નો પૈકી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં જવાબ આપો :

૧. દંદાત્મક પદ્ધતિની પ્રક્રિયા કઈ છે ?
૨. કાર્લ માર્ક્સના દંદાત્મક ભૌતિકવાદ પર કયા ચિંતકની અસર છે ?
૩. 'ફિનોમિનોલોજી ઓફ સ્પીરીટ' એ કોનું પુસ્તક છે ?
૪. 'રિયાલિટી એન્ડ એપિઅરન્સ' એ કોનું પુસ્તક છે ?
૫. વ્યવહારવાદનો પાયો નાંખનાર ચિંતક કોણ છે ?
૬. ડ્યુઇ કયા સિદ્ધાંતમાં માને છે ?
૭. વ્યવહારવાદી ચિંતનમાંથી કઈ બાબતો બહિષ્કૃત કરેલી છે ?
૮. તાર્કિક પ્રત્યક્ષવાદનું ઉદ્ભવ સ્થળ કયું મનાય છે ?

[PTO

English Version

Instruction : (1) Write answers of any Three from question no. 1 to 8.

Each question carries 14 marks.

(2) Question 9 is compulsory. It carries 8 marks.

1. Explain absolute idealism of Hegel.
  2. Give explanation of Bradley's absolute idealism.
  3. Clarify the background of Pragmatism.
  4. Explain Pierce's theory of meaning.
  5. Give explanation of Moore's refutation of Idealism.
  6. Explain Ryle's theory of Category Mistake.
  7. Clarify Logical Positivists' verification theory of meaning .
  8. Criticize the theory of Logical Positivism.
- 9. Write answers in one or two sentences of Any Four from the following questions :**
1. What is the process of dialectic method ?
  2. Which philosopher has influenced Marx's dialectic materialism ?
  3. Who is the author of the book- 'Phenomenology of Spirit' ?
  4. Who is the author of the book -'Reality and Appearance' ?
  5. Which philosopher is the pioneer of pragmatism ?
  6. Which theory is believed by Dewey ?
  7. Which aspects are excluded from pragmatic philosophy ?
  8. Which place is considered as the origin of Logical positivism ?

સૂચનાઓ

૧. વિભાગ - ૧ ના બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.
૨. વિભાગ - ૨(પ્રશ્ન-૯) ફરજીયાત છે.

વિભાગ - ૧

કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબ આપો

પ્રશ્ન: ૧ :	ભારતીય શિલ્પમાં કલા અને સૌંદર્યની વિભાવના સ્પષ્ટ કરો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૨ :	ભારતીય પ્રતિમાવિધાનને લગતા સાહિત્ય વિશે માહિતી આપો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૩ :	ભારતમાં મૂર્તિવિધાનની પ્રાચીનતા વર્ણવો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૪ :	મૂર્તિપૂજાની વિભાવના સમજાવો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૫ :	બ્રાહ્મણધર્મની પ્રતિમાઓમાં જોવા મળતી વિવિધ પ્રકારની હસ્તમુદ્રાઓ વર્ણવો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૬ :	ભારતીય મૂર્તિવિધાનમાં જોવા મળતા વસ્ત્રો અને આભૂષણોનું વર્ણન કરો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૭ :	નટરાજની મૂર્તિનું વર્ણન કરો, તેના પ્રતિકો સમજાવો.	૧૪
પ્રશ્ન: ૮ :	શિવના સૌમ્ય સ્વરૂપોનું મૂર્તિવિધાન સમજાવો.	૧૪

વિભાગ - ૨

પ્રશ્ન: ૯ :	નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો (કોઈપણ ચાર)	૦૮
(૧)	'મૂર્તિવિધાન' એટલે શું ?	
(૨)	'પ્રભામંડળ' એટલે શું ?	
(૩)	'સમરાંગણ સુત્રધાર' ના લેખક કોણ છે ?	
(૪)	'સેવ્ય પ્રતિમા' એટલે શું ?	
(૫)	કુબેરનું વાહન કયું છે ?	
(૬)	અલંકારોના પ્રકારો જણાવો.	
(૭)	શિવના રૌદ્ર સ્વરૂપોના નામ આપો.	
(૮)	લિંગના પ્રકારો જણાવો.	

[P.T.O

E 251-2

**M.A. (SEM - 3) EXAMINATION
INDIAN CULTURE - INDOLOGY**

**INCL: 503
STUDIES IN INDIAN ICONOGRAPHY - I**

[Time : 2 Hrs]

[Marks : 50]

Instructions

1. All Questions in **Section - I** carry equal marks.
2. **Section - II** (Question **IX**) is **COMPULSORY**

Section - I

Attempt any THREE Questions

- Q : 1 Clarify the concept of art and beauty in Indian Sculptures. 14
- Q : 2 Give information about literature of Indian Iconography. 14
- Q : 3 Describe the antiquity of Indian Iconography. 14
- Q : 4 Explain the concept of Idol Worship. 14
- Q : 5 Describe the different kinds of hands poses (Mudras) found in Brahmandharma's Images. 14
- Q : 6 Describe the costumes and ornaments depicted in Indian Images. 14
- Q : 7 Describe the image and symbols of Natraj. 14
- Q : 8 Explain the iconography of pacific forms of Shiva. 14

Section - II

Q : 9 Attempt any FOUR Questions 08

- (1) What is 'Iconography'?
  - (2) What is 'Prabhamandal'?
  - (3) Who is the author of 'Samarangan Sutradhar'?
  - (4) What is 'Sevya Pratima'?
  - (5) What is the vehicle of Kuber?
  - (6) Mention the types of Alankars.
  - (7) Give the names of aggressive forms of Shiva,
  - (8) Mention the types of Linga.
-

Note: All questions carry equal marks.

નોંધ : બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

નીચેમાંથી કોઈપણ ત્રણના જવાબ આપો.

14*3= 42

- Q.1 અમેરિકાની વિદેશનીતિ ની સફળતા-નિષ્ફળતા ચર્ચો.
- Q.2 અમેરિકાની વિદેશનીતિના સાધનો વર્ણવો.
- Q.3 રૂકાવટની નીતિ વિશે નિબંધ લખો.
- Q.4 અમેરિકાની ઠંડાયુદ્ધ દરમિયાનની વિદેશનીતિ વર્ણવો.
- Q.5 અમેરિકાની વિદેશનીતિ સામેના પડકારો જણાવો.
- Q.6 અમેરિકાની વિદેશનીતિમાં આવેલા પરિવર્તનો ચર્ચો.
- Q.7 સોવિયેત રશિયાની વિદેશનીતિના લેતુઓ જણાવો.
- Q.8 સોવિયેત રશિયાની વિદેશનીતિના સાધનો વર્ણવો.
- Q.9 નીચેમાંથી કોઈપણ ચારના ટૂંકમાં જવાબ આપો.

2*4= 08

- 1 ઠંડાયુદ્ધ વિશે જણાવો.
- 2 નવા ઠંડાયુદ્ધ વિશે જણાવો.
- 3 માર્શલ યોજના વિશે જણાવો.
- 4 બીજા વિશ્વયુદ્ધનો અંત વર્ણવો.
- 5 ઠંડાયુદ્ધના અંત વિશે ટૂંકમાં ચર્ચા કરો.
- 6 મહાસત્તાનો ખ્યાલ વર્ણવો.
- 7 સોવિયેત રશિયાની વિદેશનીતિનું સ્વરૂપ વર્ણવો.
- 8 સ્ટાલિનની વિદેશનીતિ ચર્ચો.

IP TO

E 252-2

M.A. Semester – III

December-2020

Sub: Political Science

POL – 503 Foreign Policy of Major Powers

Total Marks: 50

Note: All questions carry equal marks.

નોંધ : પ્રત્યેક પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

Write the answer in detail. (Any Three)

14*3= 42

- Q.1 Discuss the success and failure of US foreign policy.
- Q.2 Describe the instruments of US foreign policy.
- Q.3 Write an essay on the containment policy.
- Q.4 Describe the US foreign policy during cold war.
- Q.5 Describe the challenges before the US foreign policy.
- Q.6 Discuss the changes in the US foreign policy.
- Q.7 Describe the objectives of foreign policy of USSR.
- Q.8 Describe the instruments of foreign policy of USSR.

Q.9 Answer in Brief (Any Four)

2*4= 08

1. State about the cold war.
  2. Describe the new cold war.
  3. State about the marshal plan.
  4. Describe the end of Second World War.
  5. Discuss in brief the end of cold war.
  6. Explain the concept of super power.
  7. Describe the nature of foreign policy of USSR.
  8. Discuss the foreign policy of stalin.
-

M.A. Sem.-3 Examination

503 EA

Geography (Social Geography)

December 2020

Time : 2-00 Hours]

[Max. Marks : 50

નોંધ: - આઠમાંથી કોઈપણ ત્રણ લખો.

1. સામાજિક ભૂગોળનું કાર્યક્ષેત્ર વિસ્તૃત છે. તેની વિવિધ વ્યાખ્યાઓના સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા ચર્ચા કરો. 14
2. સામાજિક ભૂગોળના કમબંધ વિકાસમાં વિવિધ દેશોના વિદ્વાનોના યોગદાનને ઉદાહરણો સાથે વર્ણવો. 14
3. કોણ કોને મળે છે? ક્યાં મળે છે? કેટલી વખત મળે છે? શા માટે મળે છે? તેમાં આંતરક્રિયાના વિવિધ માધ્યમોની ભૂમિકાને સ્પષ્ટ કરો. 14
4. 'સામાજિક સંબંધોની તીવ્રતા અને સ્વરૂપ એક સમાન નથી હોતી' આ વાક્યને બોગાર્ડ્સએ આપેલ માપદંડોના સંદર્ભમાં ટીકાત્મક રીતે મૂલવો. 14
5. ગ્રિફિથટેલર દ્વારા આપેલ માનવ પ્રજાતિઓના વૈશ્વિક વર્ગીકરણની ચર્ચા યોગ્ય ઉદાહરણ સાથે કરો. 14
6. 'ભારતમાં ભૌગોલિક અને સામાજિક વિભિન્નતા હોવા છતાં ભારતીય સમાજમાં એકતા છે.' સુસ્પષ્ટ કરો. 14
7. ભારતીય સમાજને બદલવામાં વૈશ્વિકીકરણની ભૂમિકા શું છે? આધુનિકીકરણની પ્રક્રિયાથી તે કઈ રીતે ભિન્ન છે? 14
8. નીચે આપેલ વાક્યોનું વિશ્લેષણ કરો. 14
  - a. સામાજિક ભૂગોળના વિકાસમાં સામાજિક સિદ્ધાંતોનું મહત્વનું યોગદાન છે.
  - b. ભારતીય સમાજમાં સામાજિક પરિવર્તન વિભિન્ન સ્વરૂપે થયું છે.
9. નોંધ: - આઠમાંથી કોઈપણ ચાર લખો, દરેક પ્રશ્નનો બે માર્ક છે. 08
  1. સામાજિક ભૂગોળનો અન્ય વિષયશાખાઓ સાથેના સંબંધના સંદર્ભે, નીચેના વાક્યોને વાંચો અને જવાબ આપો.
    - 1) 'કુટુંબ' અને 'પડોશ' એ સામાજિક ભૂગોળની વિભાવના છે.
    - 2) 'વ્યક્તિત્વ' તેમજ 'વલણ અને વર્તણૂક' મૂળ મનોવિજ્ઞાનની વિભાવના છે.
    - 3) સામાજિક ભૂગોળમાં 'માનવ વસવાટને સમજવામાં નૃવંશશાસ્ત્ર ઉપયોગી થાય છે.
    - 4) સામાજિક આયોજનના અભ્યાસમાં આયોજન વિષય નજીક જોડાયેલ છે.
 નીચે આપેલમાંથી કયા વાક્યો સાચા છે:
    - A. ૨ અને ૩
    - B. ૧ અને ૩
    - C. ૨, ૩ અને ૪
    - D. ૧, ૨, ૩ અને ૪

2. મહત્વપૂર્ણ નોંધણીમાં કયા પ્રકારની માહિતીને સંગ્રહિત કરવામાં આવતી નથી.
- લગ્નની નોંધણી
  - જન્મમરણની નોંધણી
  - દત્તક બાળકોની નોંધણી
  - સ્થળાંતરની નોંધણી
3. 'તરાહ દેખાય છે, જ્યારે પ્રક્રિયા દેખાતી નથી' તે બંને અભ્યાસ કયા તાત્વિક આધારથી જોડાયેલ છે.
- વાસ્તવિકવાદ
  - આદર્શવાદ
  - માળખાબાદ
  - અસ્તિત્વવાદ
4. 'જગ્યાની વિભાવના' સંદર્ભે કયું વાક્ય સાચું નથી?
- જગ્યામાં બદલાવ માટે મુખ્યત્વે સંચાર અને ટેકનોલોજી જવાબદાર છે.
  - સમય સાથે જગ્યાની વ્યાખ્યા બદલાય છે.
  - આર્થિક/વ્યવસાયિક જગ્યામાં સોશિયલ મીડિયાનો ઉપયોગ વધુ થાય છે.
  - અંગત જગ્યાના સંબંધો અનોપચારિક અને નજીકના હોય છે.
5. એકરૂપતા માટે આદર્શરૂપ બાબતોમાં કયાં એકનો સમાવેશ થતો નથી?
- સમય
  - ઉંમર
  - જગ્યા
  - સાંસ્કૃતિક તફાવતો
6. નીચેનામાંથી કયા એકનો વિસ્તાર સૌથી ઓછો છે?
- સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર
  - સાંસ્કૃતિક ભૂદ્રશ્ય
  - સાંસ્કૃતિક પ્રદેશ
  - સાંસ્કૃતિક પરીમંડલ

7. Study the following pairs carefully,

પ્રદેશ

- એમેઝોન બેસિન
- મલાયા
- કલહરી
- સ્ટેપી વિસ્તાર
- ઉત્તર સબેરીયા

મુખ્ય પ્રજાતિઓ

- ▣ પિગ્મીઝ
- ▣ સેમાંગ
- ▣ બુશમેન
- ▣ મસાઈ
- ▣ યાકૂઝ

Which of the following pairs is not properly connected?

- ૧, ૨, ૪
  - Only ૧
  - ૨ and ૪
  - Not even one
8. નીચેઆપેલ જોડોનો ધ્યાનથી અભ્યાસ કરો,

E 253-3

પરિબળો

- 1) અંતર
- 2) જગ્યા
- 3) ભૌતિક ગોઠવણ
- 4) ક્ષેત્રિય લાગણી
- 5) ક્ષેત્રિય ચલનવલણ

લક્ષણો

- સામાજિક - ભૌતિક
- ક્ષેત્રિય - સૈધાંતિક
- કેન્દ્રગામી - કેન્દ્રગામી
- આત્મીયતા - એકતા
- ભૌતિક કદ - કાર્ય

નીચેનામાંથી કઈ જોડો સાચી રીતે જોડયેલ નથી?

- A. ફક્ત ૧, ૨, ૩, ૪
- B. ૧, ૨, ૩, ૪ અને ૫
- C. ફક્ત ૧, ૨, ૩, ૫
- D. ફક્ત ૧, ૨, ૪, ૫

English Version

Note: - Any three out of Eight.

1. The scope of social geography is wide. Discuss through the specification of its various definitions. **14**
2. Describe with examples the contribution of scholars from different countries in the systematic development of social geography. **14**
3. Who meets whom? Where to find How often? Why meet? Explain the role of different means of interaction in it. **14**
4. Critically evaluate the statement 'the intensity and form of social relations are not the same' in context of the criteria given by the Bogardus. **14**
5. Discuss the global classification of human species given by Griffith Taylor with a suitable example. **14**
6. 'Despite the geographical and social diversity in India, there is unity in Indian society.' Elaborate. **14**
7. What is the role of globalization in changing Indian society? How is it different from the process of modernization? **14**
8. Analyze the following sentences. **14**
  - a. Social theories have made important contributions to the development of social geography.
  - b. Social transformation has taken place in Indian society in various forms.
9. **Note: - Any three out of Eight, each question has two marks.** **08**
  1. Regarding the relationship of social geography with other disciplines, read and answer the following sentences.
    - 1) 'Family' and 'neighborhood' are concepts of social geography.
    - 2) 'Personality' as well as 'attitude and behavior' are basic psychological concepts.
    - 3) In social geography, ethnography is useful in understanding human habitation.
    - 4) The study of social planning is closely linked to the subject of planning.

Which of the following sentences is true?

- A. 2 and 3
  - B. 1 and 2
  - C. 2, 3 and 4
  - D. 1, 2, 3 and 4
2. What kind of information is not stored in the Vital registry?

E 253-4

- A. Marriage registration
  - B. Birth and death registration
  - C. Registration of adopted children
  - D. Migration registration
3. What kind of philosophical basis are these two studies connected to?
- A. Realism
  - B. Idealism
  - C. Structuralism
  - D. Existentialism
4. Which sentence is not true regarding 'concept of space'?
- A. Communications and technology are primarily responsible for changes in space.
  - B. The definition of space changes over time.
  - C. Social media is used more in economic / business space.
  - D. Personal space relationships are informal and close.
5. Which of the following is not an ideal for uniformity?
- A. Time
  - B. Age
  - C. Space
  - D. Cultural differences
6. Which one of the following has the least area?
- A. Cultural Center
  - B. Cultural Landscape
  - C. Cultural Region
  - D. Cultural Realm

7. Study the following pairs carefully,

Region	Major Races
1) Amazon Basin	▪ Pygmies
2) Malaya	▪ Semang
3) Kalahari	▪ Bushman
4) Steppe Area	▪ Masai
5) Northern Siberia	▪ Yakooz

Which of the following pairs is not properly connected?

- A. 1, 2, 4
  - B. Only 1
  - C. 2 and 4
  - D. Not even one
8. Study the following pairs carefully,

Factors	Features
1) Distance space	▪ Social – Physical
2) Space	▪ Spatial – Theoretical
3) Spatial Organization	▪ Socio Petal – Socio Fugal
4) Territorial Instinct	▪ Belongingness – Unity
5) Spatial Mobility	▪ City Size - Occupation

Which of the following pairs is not properly connected?

- A. Only 1, 2, 3, 4
- B. 1, 2, 3 and 5
- C. Only 1, 2, 3, 5
- D. Only 1, 2, 4, 5